

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франка у злату.за Црну Гору БРОЈ 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРАЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Vjesnik“ Cetinje (Montenegro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕТИЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Положај Румуније

Букурешки лист „Le Journal des Balkans“ доноси један интервју принца Бранкована, угледног члана конзервативне странке, у складу са политиком Војводе који је тако паметно водио спољну политику Влашке, која се налазаше у неколико у садањем положају Румуније. У Румунији се води, како изгледа, жестока борба. Народ хоће активног учешћа у садањем европском конфликту, док извјесни врхови показују колебање ма да су и један и други фактор свјесни неповратиме значајности момента, који ће ријешити будућност и читавих земаља и крунисаних глава. Румунска штампа, као израз народне мисли, стала је уз његово мишљење, тражи пријелаз преко Карпата!

У ту борбу ушао је и лист, чије име исписасмо. Нада се да ће њихов стари краљ и овога пута показати своју мудрост и политичку увиђавност великог Румуна, какав је до сада био.

Бранкован је изјавио, да крвави конфликт Европе није питање срца и да Румун интересује са два гледишта: с гледишта будућности румунског народа наспрам балканских земаља, и с гледишта националних аспирација, које се имају реализовати у великом концерту европских народности.

Пита се, које је онда понашање које Румунија мора заузети да би, у садањим приликама, обезбедила, и с највише шанса за успјех, своје народно јединство? Књаз Бранкован сматра да досад заузета неутралност не може трајати до бесконачности. Добро је држати се тога што је више могуће, да би чували своје снаге, али би било кобно створити од те неутралности идеал немоћи и незаинтересованости.

Доћи ће час кад ће Румунија морати ступити на бојиште. С киме ће ићи? Слушајући савјете разума, са Тројним Споразумом. Зашто? Зато што на пр. и у случају да Француска изгуби битку, Тројни Споразум никако не може бити побјеђен. И када Италија, чији су сви интереси супроти интересима Двојног Савеза, а везани с интересима Енглеске и Француске, кад Италија, која не би могла помоћи и неће никада помоћи своје старе савезнике, пошље свеје војнике противу Њемачке да попуни гвоздени центар који ће изоловати и стегнути централне европске Велике Силе, Румунија неће правити лудост да пријеђе на страну побјеђенога, мјесто да слиједи примјеру Италије с којом има заједничких интереса на Балкану и да реализују исте аспирације на уштрб Аустрије.

Говори се о опасности панславизма. Могуће је да та опасност, даља и проблематична, постоји; али за Румунију њемачка опасност није мања. Њемачка се не може ширити осим на југу. Када би ишли до апсурдности па вјеровали да ће Енглеска бити побјеђена, Срби, Бугари и Румуни, и сви балкански народи скупо би платили њемачку побједу, чија би снага војна и економска пријешла преко полуострва да би дошла на Цариград. И највећа иронија, до тога би се дошло оружјем за тевтонску велесилу!

Кад Двојни Савез буде побјеђен, Румуни постају многобројан

народ, моћан, господар Карпатских висова. Таласи инвазије руске разбијали би се о гранитне стијене нове Румуније. Румунија би с друге стране имала помоћ Енглеске, која не би допустила ни у ком случају да европска равнотежа буде поремећена у корист Русије. Један дио енглеске снаге стоји у правичној равнотежи европских велесила. И кад би Двојни Савез био коначно побјеђен, прва држава која би се противила комодану и потпуном поразу Њемачке, и која би се противила да Цариград заузму Руси, то би опет била Британска Империја.

Ослањајући се на то резонување, Књаз Бранкован каже, да и не треба питати с киме мора ићи Румунија. Ипак остаје још једно питање, вели, да се расвијетли: интереси и аспирације националне јесу ли у хармонији са ситуацијом етнографском и политичком Румуније на Балкану? Књаз тврди, да јесу! Одлука коју је Румунија узела при Букурешком Уговору, да брани балканску равнотежу, није само ангажман части, него и животна потреба. Румунија је радила за равнотежу балканских снага, јер је сматрала, да се само тако може остварити бакански блок. Но, Аустрија би хтјела да зада смртни удар том политичком циљу.

Смије ли Румунија мирно и скрштену руку до краја гледати ову перспективу? Може ли добре воље одрећи се снаге блока, који би се опирао тенденцијама непријатеља?

Италија има на Балкану исте интересе као Румунија. Те двије земље имају, дакле, свуда да остварају исте жеље и исте националне идеале. Зашто онда не би заједно ишле? Била би теопростива погрешка, кад би другаче било.

Остварујући народно јединство Румуна, анексијом Румуна преко брда, Румунија ће истовремено анектирати умуну интелектуалну културу и цивилизацију већу, демократију селачку радну, часно и свјесно утријеће трагове несавремене олигархије и расвјежиће атмосферу кужену оријенталским политизирањем.

Стога, Књаз Бранкован тражи пораз Аустрије и да румунска војска освојајати Трансилванију; челична и чиста румунска душа, њихова озбиљна и солидна демократија освојаће Румунију.

Прије но постане већа и богатија, Румунија ће постати снажнија интелектуалном културом и својим демократизмом. Видјећемо тада целокупни преображај главних закона у политици, имаћемо нове партије, читав јенан покрет, који потиче из широких и дубоких потреба народа. Економски проблеми биће први пут стављени на њихов прави темељ, и мораће се солуција политичких и економских питања изналазити у јенаном смислу правичности и јенаности социјалне. ш.

Енглеска штампа о интервенцији Италије

„Дели Телеграф“ држи, да је Аустро-Угарска, услед пораза Аустрије, Србија је већ себи обезбедила неизмјерно повећање земљишта и становништва, јер је Србија стекла својим оружјем право да истакне захтјеве народносне. А Италија не ратује. Италијин положај

одиста добро схваћају италијански државници, који су до сада знали чувати државне интересе ријетком вјештином. Италија мора се што брже одлучити, јер би јој послије било тешко да апелира на признање Савезника, кад би она одлагала своје учешће док њезином довршује не би ништа преостало да доврши.

„Дели Њус“ вели да распад Аустрије пружа Италији неке користи, што је у интересу цијеле Европе да она добије. Ако се тог рата настави како је започео, укључиће брзо посљедње разлоге, који чине да још оклијева италијанска влада.

„Морнинг Пост“ вели да Италија не би имала да се ограничи само на начело народности, да добије италијанске провинције. Истина да ће Енглеска, Француска и Русија најпослије побједити, али оне морају постепено повећавати своје силе; а докле енглеска војска допре до такве силе, да ратовање доведе крају, проћи ће неко вријеме. Тако би за Италију корисно било да постане одлучујућим фактором. Акција италијанске флоте, која има да уреди старе рачуне са оном аустријском, била би важна, јер би принудила ову, да се преда, или да изађе из Поле и да се на отвореном мору бије. Посљедица ове њене акције био би бржи свршетак рата, што би користило не само Савезницима него и свима заинтересованим државама, а међу њима Њемачкој и Аустрији.

Ове изводе из енглеских листова доноси римска „Трибуна“ од 27. септембра по новом календару, без какве примједбе.

Наше нове херцеговачке вароши

Државни читави извојези упуцају с новоослободеним крајевима у Херцег-Босни одлучили смо према званичним подацима описати их. Из ових кратких биљежака моћи ће читалац лако извести суд, да је крај, који је заузела наша војска, и богат и романтичан и напредан. Тиме ће уједно и напослије погрешно мишљење о „кршној и неплодној“ Херцеговини, које је у нас некако по традицији и непознавању далеко раширено.

Фоча. 4.500 становника, од којих 3.329 муслимана, 424 православних, 150 осталих вјероисповијести; лежи 394 мет. изнад морске површине, средња годишња температура 9.3.

На Десотине, посред шумовитих планина, пружа Фоча врло лијеп изглед. Удаљена је од најближе жељезничке станице, Устипрача, 45 км. Довле води одличан колски пут, који пролази долином лијеве обале Дрине кроз плодан и воћем богат предео.

Цијела област Фоче особито је погодна за културу поврћа, воћа и сточног блага. Нарочито је култура воћа успјешна у овом крају. Продукција земље износила је 1907. г. преко 270.000 квинтала укупно: од тога је било воћа 30.000 кв., а самих јабука за извоз 3.000 кв. Продукција дувана износила је 4.000 квинтала. Године 1910. и 1911. засађено је оплемењених воћака преко 20.000 коријена. Рогата стока одлична је по квалитету, а област Фоче броји преко 100.000 грла.

Фоча је знатно трговачко мјесто. У прошлости је играла врло велику

трговачку улогу, а то доказује и данас њена чаршија, која броји на 500 трговачких и занатлијских радња. У прва времена Фоча је била на гласу због израде оружја, а нарочито ханџара; у садашње доба развијена је особито индустрија ћилима, бега, домаћег сукна и тканина. Године 1906. основан је нарочити срески „фонд за помагање заната и трговине у Фочи“, који је субвенцијом владиног од П. 83.050 достигао 1912. г. висину од 400.000 перпера. Раду тога фонда приписује се велики напредак заната и трговине.

У вароши постоје и двије банке: једна српска, друга муслиманска, које напредно дјелују за цио срез.

Културне установе у Фочи:

Грађанска и чиновничка читаоница, исламска читаоница, српско пјев. друштво „Св. Сава“, друштво умјерености „Побратимство“, Среска женска задруга. Српски Соко, пододбор „Просвјете“, пододбор „Гајрета“, војнички касино, општинска болница, војна болница, Српски фонд за помагање трговине и заната, основна школа и с њом спојена дјевојачка школа, муслиманска школа (медрес) и 7 мектеба, 17 мошеја, православна црква и једна католичка војна капела.

Знаменитости у околини:

18 км. далеко од Фоче, на путу који води за Калиновић, лежи на једном брежуљку, у врло лијепој околини, стара и занимљива кула Ченгић-бегова, који воде поријекло из Ченгерије у Малој Азији. Ту недалеко види се у једној пећини и гроб Св. Василија, а на главном путу Фоча—Устипрача, 12 км. далеко од Фоче, диже се праистара и знаменита мошеја на Устиколини, која спада у најстарије грађевине у Босни и Херцеговини. Осим других знаменитости (Сахат-кула, Текија-Медресе ит. д.) истиче се својом старином, својим лијепим формама, лаким и танким минаретом, скулптурама и фрескама богата Плаца-Мошеја, која је грађена 1549. године.

Фоча је прво мјесто, које је пало под власт Турака у Босни (1415.) Неколико деценија прије но што су Турци окупирали Босну, Фоча је била сједиште турског кадије, а звала се „Хотче“; у њој су се концентрирале турске трупе и њом је управљао један паша. У трговачком погледу она је одржавала најбоље везе с Црном Гором, као првенствено трговачка варош.

Црногорска војска заузела је Фочу 30. августа.

Горажде, (срез Чајниче, округ сарајевски), има 1882 становника, од којих је 1200 мухамеданаца, 434 православна, 228 католика и 26 јевреја. Лежи на обале Дрине, у горвитом и планинском предјелу, удаљено од Сарајева 86 км. Варошица има гвозден мост преко Дрине, који је замијенио пређашњи Мустафа-пашин мост из камена, рађен 1568. године. Над вратима старе православне цркве налази се натпис, који приписује градњу цркве војводи Стефану Вукшићу. Недалеко од Горажде (13 км). види се на десној обали Дрине град Самбор, подигнут на стрмом обронку једне пећине, сједиште војводе Стевана Вукшића. У Горажду је 1529—1531 постојала штамарија за

оштампање црквених славенских књига.

Културне установе: основна школа, 2 читаонице једна српска, а једна муслиманска, двије мухамеданске школе, 2 болнице (једна војничка), једна православна црква и једна џамија, једна вођарска школа.

До најближе жељезничке станице Устипрача има 12 км. новосаграђеног, одличног колског пута.

Производња воћа је врло велика. Варош има и једну фабрику опека (цигле). Црногорска војска заузела је Горажде ноћу између 1. и 2. септембра.

Рогатица, (срез Рогатички, округ сарајевски) има 3372 становника, од којих је 2339 мухамеданаца, 844 православних, 127 католика, 3 евангелика, 19 јевреја и 40 осталих вјероисповијести.

Најближа жељезничка станица Мешићи—Рогатица удаљена је 9 километара.

Од свих мјеста у Босни и Херцеговини Рогатица је највише сачувала изглед старе турске вароши; тек у најновије доба подигнуто је неколико модерних кућа, међу које спада школа и војни стан.

Културне установе: српска читаоница, српска црква, 7 џамија, основна школа са женским одјељењем у новосаграђеној и модерно уређеној школској згради, болница, неколико муслиманских школа, друштво за помагање муслиманских ученика на школама и занатима, муслиманска читаоница и антиалкохолно друштво.

Мјесто је знаменито због трговачког промета и рационалног пчеларства. Најбоље је тржиште за жито, усјеве, сијено, стоку и најразноврснију дивљач, која се такође много извози.

У самој вароши налазе се остаци старог римског муниципија. Има на више мјеста римских натписа и рељефа. У Гласинцу је прије кратког времена пронађено 40.000 предисторијских гробова. Код Лађевине се налазе импозантни богумилски гробови. Један интересантни богумилски надгробни камен с натписом узидан је у православној цркви.

Црногорска војска заузела је Рогатицу 5. септембра.

Дневник

Био на Ловћену. Његово Краљ. Височанство Књаз Насљедник извезао се данас по подне на аутомобилу на Ловћен да прегледа положаје и отуда се пред вече вратио у пријестоницу.

Аустријска прокламација. Освајајући земљиште Херцеговине, Босне и Босне, наше трупе наишле су тамо на прокламације аустријске Војне Команде, упућене на „пучанство Србије и Црне Горе“. У тој будаластој прокламацији позива се, у име „правичног и моћног“ Ћесара, наше становништво, да се покори Аустрији, јер је, вели се тамо, Црна Гора заједно са Србијом од аустријске војске покорена!! Сва је прокламација низ глупости и циничких лажи својствених Хабсбуршкоме Царству, чије је сунце на заласку. Руси им већ куцају на капијама Беча и Ћесар спрема пртљаг да бежи у Грац, а они, биједници, објављују „пучанство“ Србије и Црне Горе да су им отаџбине покорене!!

Овдашње Француско Посланство примило је ово званично саопштење:

Бордо, 17. септембра у 6 сати и 40 минута у вече.

На нашем лијевом крилу продужена је битка с нашим малим напредовањем на фронту између Оа-

зе и Соме и на сјеверу од Соме, до пута који води од Араса за Камбреј.

На линији Оазе—Ремс Нијемци су жестоко нападали на неколико мјеста; дошло је чак до бајонетске борбе, али су сви ти напади одбијени. На појединим мјестима француски и њемачки опкопи нијесу раздалеко једни од других више од 100 метара.

Губитци непријатељски били су знатни.

У центруму од Ремса до Суана предузела је пруска гарда безуспјешно јаку офанзиву, али је била одбијена у предјелу између Бери и Ножан ла Бес.

Од Руана према Аргони било је бојева, али се је у сумрак наша војска налазила на висинама Вил сир Турб.

Између Аргоне и Мезе непријатељ није предузимао никакве акције. На висовима Мезе није било ништа ново. На југу Верве Нијемци држе фронт, који прелази преко Сен Мишела и сјеверозападно од Понтамусона.

На нашем лијевом крилу у Вогезиме и Елзасу није било никаквих важних измјена.

Бордо, 15. септембра у 7 сати у вече.

У општој ситуацији нема ништа новије од јуче. На једном дијелу фронта влада релативан мир. На југу од пута, који води од Араса према Камбреју, непријатељ нас је напао на Марикуру, али је одбијен. Јужно од Соме жестоко нас је напао на Лизо-у и Шампи-у, али су ова мјеста остала у нашим рукама. Напредовали смо на сјевероистоку од Соасона.

На десном нашем крилу ситуација је непромијењена.

Овдашње Енглеско Посланство добило је ово званично саопштење: **Лондон**, 15. септембра. Енглеско Војно Министарство јавља, да је извојешно ноћи непријатељ напао нашу војску још већом жестином, али без каква успјеха. Овдје нема никакве промјене у ситуацији. Нијемци нијесу освојили земљишта, а Французи су на неким мјестима напредовали.

ТЕЛЕГРАМИ

Ниш, 16. септембра. Билтен о стању здравља Њ. Кр. В. Краљеве Ђорђа: Код Његовог Кр. В. стање здравља је потпуно повољно.

Петроград, 16. септембар (Званично) Руске трупе продиру брзо у својој офанзиви ка шумама Августова. Бомбардовање Осавца врши са тешким топовима. Покушај Нијемаца да се приближе овој тврђави потпуно је спрјечен. На шлеском фронту непријатељ се знатно појачао и показује велику активност. Исподи из гарнизона Пшемисла остали су безуспјешни. Нове трупе аустријских војника падају нам у ропство. Ми даље запљењујемо топове и муницију. Аустријанци се и даље повлаче.

Бордо, 16. септембра. На нашем лијевом крилу битка је настављена 13. ов. мј. са осјетним напредовањем наших трупа на веома широком фронту. Између Оазе и Соме и сјеверно од Соме до пута из Араса у Камбри између Оазе и Ремса, Нијемци су нападали са великом жестином а на по неким мјестима су удаљени једни од других свега по неколико стотина метара. Непријатељски губитци су осјетни. На центру од Ремса пруска гарда предузела је без успјеха снажну офанзиву и била је одбачена у предјелу Бери и Ноган. Била је борба одсудна до Аргоне и ми смо се одржали цијелог дана на вису Бел-Сир. Између Аргоне и Меза непри-

јатељ није показивао никакву активност. На висовима Меза није било ничега новог. Јужно од Вевра Нијемци држе фронт, који прелази преко Сен-Мишела и сјеверозападно Понтамусона. На нашем десном крилу Лорен-Вогеза и Алзас није било никакве важније промјене.

Лондон, 16. септембра (званично). Војно Министарство саопштава да се опажа већа активност на цијелом непријатељском фронту. Неколико контранапада били су одбијени са великим губитцима по непријатеља.

Лондон, 16. септем. (званично). Енглески адмиралитет јавља, да је пристаниште Сутамптон затворено за пловидбу.

Петроград, 16. септембра. Цар је примио у аудијенцију у присуству Царице Александре Феодоровне изасланике петроградских банака, који су Цару ставили на расположење један милион рубаља за ратне потребе и један милион за организацију болница и за помоћ оскудним породицама.

Ниш, 16. септембра. Стеван Ст. Мокрањец, познати српски музичар, члан Академије Наука и директор и оснивалац Српске Музичке Школе, преминуо је јутрос у Скопљу, гдје се склонио за вријеме рата. Мокрањец, који се истакао не само у Српству него и Словенству, до данас је имао највише заслуга за српску музику.

Ваљево, 16. септембра. Наше и црногорске трупе, које продиру у Босну, заузеле су Романију, и последице упорне борбе са озбиљном непријатељском снагом освојиле су положаје који владају Власеницом. Код Биограда предузете су мјере да се омете даље бомбардовање вароши. Код Оршаве наша је артиљерија потопила један моторни чамца непријатељске флоте и јако оштетила непријатељску радионицу за оправку бродова. На осталим дјеловима фронта није се десило ништа значајно.

Ваљево, 16. септембра. По исказима заробљеника 11. септ. била је код Гучева оштра битка између непријатељских трупа. Један мађарски пук побјегао је са положаја безобзирце. Пук је последице тога био кажњен десетковањем. Истога дана војници 53., 76. и 99. пука изопијали су се у једном селу ракијом и почели се између себе тући. Мисли се да је усљед тога страдало око 1000 људи. Сви ови случајеви свједоче о рђавом моралном стању аустријских трупа.

Петроград, 16. септембра. Нијемци су покушали енергичну офанзиву према Анверсу, али су били свуда одбијени. Последице тога су поново предузели бомбардовање Малина.

Петроград, 16. септембра. Новине, које сад излазе у оном дијелу Галиције, који су заузеле руске трупе, објављују текст телеграма Цара Николе, који је упућен гувернеру Галиције као одговор на честитке, које су му изразили деветнајест разних удружења из Лавова.

Из Ливерпула јављају, да је приређена величанствена манифестација у позоришту у част Русије. Химна руска поновљена је једно за другим четири пута. „Дељи Телеграф“ дивисе стратегијским плановима руским у Галицији.

„Њујорк Ворлд“ организовао је анкету међу америчким официрима о вјероватном трајању рата. Већина их мисли да ће рат трајати годину дана да би се успјело да се изведе потпуни пораз Њемачке.

Један швајцарски лист говорећи о губитцима француским, које је објавила „Волфова Агенција“, вели-

да би према тим обавјештењима требало да су Французи изгубили 800.000 људи, који су заробљени. „Агенција Волфова“ никад не говори о њемачким губитцима.

Петроград, 16. септембра. Нијемци су у Рибектуру искрхали гробницу породице Поенкареа и у њој поконали своје мртве војнике.

Атина, 16. септембра. Од почетка руско-аустријског рата Аустријанци су имали ове губитке: 150.000 погинулих, 900.000 рањених, 200.000 их је заробљено и заплијењено им је 800 топова.

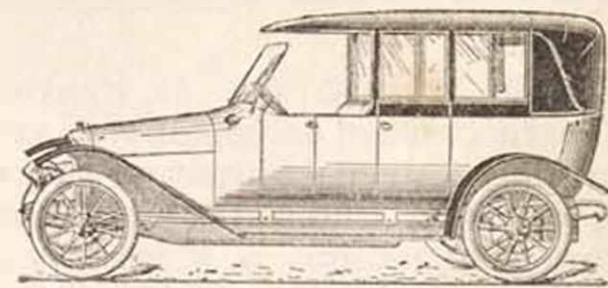
Париз, 16. септембра, (преко Ајфелове куле).

Њемачки противнапади одбијени су уз велике губитке по непријатеља. Чете пруске гарде сведене су на по сто људи. — (Нарочити извјештај).

Ваљево, 17. септембра. Наше и црногорске трупе, које наступају ка Сарајеву, избиле су на планину Романију, и последице упорне борбе на положајима Краљева Гора, одржале су јуче сјајну побједу над непријатељем и заузеле Власеницу. На фронту Зворник—Лозница и Лозница — ушће Дрине дан је прошао без важнијих догађаја. На фронту ушће Дрине — Шабац непријатељ је бомбардовао Шабац и покушао напад на наше трупе од стране Дреновачке Аде. Напад је био потпомогнут мониторима и сиљном артиљеријском ватром. По оцјени стручњака непријатељ је избацио око 10.000 метака. Наше су трупе снажно одбиле непријатеља и нанијеле му огромне губитке. Варош Шабац мало је оштећена бомбардовањем. Код Биограда наше су трупе пријешле на лијеву обалу Саве, протјерале непријатеља са Бјезанијских Висова, заплијениле један брдски топ и неколико митраљеза и по том се вратиле на своје положаје. Ова операција је предузета у намјери да омете непријатељу бомбардовање Биограда и да му покаже сву несигурност неговог положаја у Земуну.

ОГЛАСИ

НОВО! НОВО! НОВО!

Лаурин и Клемент

израдили су специјално за Црну Гору нов модел аутомобила, те је то према томе

једина творница

која је одлучила грађњу

АУТОМОБИЛА ЗА ЦРНОГОРСKE ПУТЕВЕ

Интересенти нека се обратe на потписаног.

Ф. Ј. МАТИЋ,

управник пошт. аутом. линија, Цетинје.

Србија је баш ових дана купила деветоро ових кола за своје новослободене крајеве! (44, 56)

